

İlahiyat Fakültelerinde Üretilen ‘Alevilik’ Konulu Yüksek Lisans Çalışmalarının Genel Çerçevesi Üzerine Bir Değerlendirme

Fatma Çakmak

 <https://orcid.org/0000-0003-2875-865X> | fatmacakmak@harran.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa, Türkiye

Öz

Alevilik meselesi, dini-toplumsal ve politik bağlamları itibariyle Türkiye’de tartışma güncelliğini kaybetmeyen konuların başında gelmektedir. Tarihsel kökeni, kültürel bakiyesi, dinî alandaki konumlanması Aleviliğin geçmişten bugüne yoğun bir sosyolojik bagajla ele alınmasına yol açmıştır. Ayrıca siyasetin odağında olması, toplumsal boyutları ve sosyal hafızası, konuya pek çok farklı yön de eklemiştir. Tüm bu yönler Aleviliğin yer yer yorum ve analiz yorgunu bir konu hâline gelmesinin başlıca nedenleri arasında sayılabilir. Tartışmanın kronolojik arka planına bakıldığında, Aleviliğin tarihsel kökenine dair yorumların çeşitlilik gösterdiği dikkat çekmektedir. Konuya ilişkin güncel yaklaşım biçimleri; modernleşme sürecinde Alevilik konusunda yeni terminolojileri ve arayışları da beraberinde getirmiştir. Modern sosyo-politik çerçeve içerisinde Aleviliğin geleneksel yapısına yönelik farklı söylem biçimleri birer alt mesele olarak ana konudan ayrılmış ve yeni bağlamlar kazanmıştır. Bu çalışmada; Aleviliğe ilişkin bu yaklaşım çeşitliliği arasında, Türkiye’de konunun temel tartışma çerçevesini belirleme konusunda önemli bir alan olan İlahiyat akademisinde “Aleviler” ve “Alevilik” üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaların genel bir çerçevesi ortaya çıkarılmıştır. Çalışmanın temel amacı; din-kültür aksında önemli bir kimlik alanı olarak ortaya çıkan ve Türkiye’deki kimlik tartışmalarında güncelliğini kaybetmeyen bir kategori olarak Alevilerin; İlahiyat akademisindeki gündem olma yoğunluğuna, konunun odağa alınması noktasında ortaya çıkan dil eşiklerine ve çözümlenmeye çalışılan temel problemin konu esası ile ilgili boyutlarına lisansüstü tezler (yüksek lisans) üzerinden bir çerçeve bakış ortaya koymaktır. Bu bağlamda 2000-2022 yılları arasında Türkiye İlahiyatlarında farklı disiplinlerde “Aleviler” ve “Alevilik” üzerine yapılmış ve YÖK’ün Ulusal Tez Merkezi’nde (<https://tez.yok.gov.tr>) kayıtlı bulunan yüksek lisans tezleri taranarak konu ile ilgili istatistiki bir veriye ulaşılmıştır. Taramalar ‘Alevi, Aleviler, Alevilik, Bektaşî, Bektaşîler, Bektaşîlik, Tahtacı, Cem, Dede, Semah, Musahip ve Açılım ‘ gibi temel kavramlar çerçevesinde yapılmış ve sistemde kayıtlı bulunan tüm tez dökümlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Doktora tezleri bu çalışmanın sınırlarını aştığı için kapsam dışı bırakılmıştır. Taranan tezler içerik açısından değil, sadece istatistiki verinin yorum ve değerlendirmesini derinleştirmeye imkan sunacak “Aleviliği konulaştırma, meseleyi problematize etme” yönleri itibariyle analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, Türkiye’de İlahiyat akademisinde Alevilik meselesine yönelik güncel bir ilginin söz konusu olduğu, konu ile ilgili farklı disiplinlerde yazılan tezlerin sayısının yoğunluğu dikkati çekmiştir. Ancak bu ilginin genel itibariyle konunun kültürel envanteri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Meselenin toplumsal tipolojiler ve kimlikler açısından gündelik hayatın işleyişinde kendisine nasıl bir yer bulduğu noktasında daha fazla

çalışmaya ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Alevilik meselesinin kimliksel boyutu ve güncelliği göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu çalışmaların konuya ilişkin derinlikli bir akademik bakış üretmekte etkili olabileceği ifade edilebilir. Ayrıca bu bakış açısının, meselenin toplumsal planda karmaşık gibi görünen ve çözümlenmesi gereken yönlerini ele almada işlevsel olabileceği de tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Din Sosyolojisi, Alevilik, Bektaşilik, İlahiyat Fakülteleri, Alevilik Konulu Yüksek Lisans Tezleri, Türkiye.

Etik Beyan	Bu çalışma, Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "İlahiyat Fakültelerinde Üretilen 'Alevilik' Konulu Yüksek Lisans Çalışmalarının Genel Çerçevesi Üzerine Bir Değerlendirme" adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	21.07.2023
Kabul Tarihi	07.08.2023
Yayın Tarihi	13.08.2023
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat, Sosyal ve Davranış Bilimleri, Sosyoloji ve Sosyal Bilimler
Araştırma Alanı	Din Sosyolojisi
Sempozyum	:
Adı	3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/435
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 26-31 Ağustos 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	6. Oturum - 27 Ağustos 2023 Pazar Pazar 13:00 - 14:30
Telif Hakkı	© 2023 Fatma Çakmak. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Çakmak, Fatma. "İlahiyat Fakültelerinde Üretilen 'Alevilik' Konulu Yüksek Lisans Çalışmalarının Genel Çerçevesi Üzerine Bir Değerlendirme". 3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı. ed. Abdullah Demir. 65-68. Ankara: Oku Okut Yayınları, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54

An Evaluation on the General Framework of Master’s Theses on ‘Alevism’ Produced in Theology Faculties

Fatma Çakmak

 <https://orcid.org/0000-0003-2875-865X> | fatmacakmak@harran.edu.tr
Assist. Prof. Dr., Harran University, Şanlıurfa, Türkiye

Abstract

The issue of Alevism, in terms of its religious-social and political contexts, is one of the most topical issues in Turkey. Its historical roots, cultural heritage, and positioning in the religious sphere have led Alevism to be handled with intense sociological baggage from past to present. In addition, being at the center of politics, its social dimensions and social memory have added many different aspects to the subject. All these aspects can be counted among the main reasons why Alevism has become a subject that is sometimes tired of interpretation and analysis. Looking at the chronological background of the debate, it is noteworthy that interpretations of the historical origins of Alevism vary. Current approaches to the subject have brought about new terminologies and searches for Alevism in the process of modernization. Within the modern socio-political framework, different forms of discourse on the traditional structure of Alevism have diverged from the main issue as sub-issues and gained new contexts. In this study, among this diversity of approaches to Alevism, a general framework of postgraduate studies on “Alevis” and “Alevism” in Theology academy, an important field in determining the basic discussion framework of the subject in Turkey, has been revealed. The primary purpose of the study is to present a framework view of Alevis as a category that emerged as an important identity area on the axis of religion-culture and has not lost its topicality in the identity debates in Turkey; the intensity of being on the agenda in Theology academy, the language thresholds that emerged at the point of focusing on the subject, and the dimensions of the fundamental problem that are related to the subject matter of the basic problem tried to be solved through postgraduate theses (master’s degree). In this context, statistical data on the subject was obtained by scanning the master’s theses on “Alevis” and “Alevism” in different disciplines in Turkish Theology between 2000 and 2022 and registered in Thesis database of YÖK. The searches were made within the framework of basic concepts such as ‘Alevi, Alevis, Alevism, Bektashi, Bektashis, Bektashism, Tahtacı, Cem, Dede, Semah, Musahip, and Opening’ and it was tried to reach all thesis documents registered in the system. Doctoral dissertations were excluded because they exceeded the limits of this study. Theses were not analyzed in terms of content, but only in terms of their “problematization of Alevism and problematization of the issue”, which would allow for deepening the interpretation and evaluation of the statistical data. As a result of the study, it is noteworthy that there is a current interest in the issue of Alevism in Theology academy in Turkey, and the number of theses written in different disciplines on the subject has attracted attention. However, this interest is generally focused on the cultural inventory of the issue. It is understood that there is a need for more studies on how the issue finds a place in the functioning of daily life in terms of social typologies and

identities. Indeed, considering the identity dimension of the Alevism issue and its topicality, it can be stated that these studies can be effective in producing a deep academic perspective on the issue. In addition, it has also been determined that this perspective can be functional in addressing the seemingly complex aspects of the issue in the social plan that need to be analyzed.

Keywords

Sociology of Religion, Alevism, Bektashism, Faculties of Theology, Master's Theses on Alevism, Türkiye.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “An Evaluation on the General Framework of Master’s Theses on ‘Alevism’ Produced in Theology Faculties” presented at the 3rd Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2023-07-21
Accepted	2023-08-07
Published	2023-08-13
Category	Art & Humanities, Religion & Theology, Social and Behaviour Sciences, Sociology & Social Sciences
Research Area	Religious Studies, Sociology of Religion
Conference	:
Title	The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/435
Location & Date	Online - August 26-31, 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 6 - August 27, 2023, Sunday Pazar 13:00 - 14:30
Copyright	© 2023 Fatma Çakmak. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Çakmak, Fatma. “An Evaluation on the General Framework of Master’s Theses on ‘Alevism’ Produced in Theology Faculties”. <i>The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences: The Book of Abstracts</i> . ed. Abdullah Demir. 65-68. Ankara: Oku Okut Press, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54